

lyen érző-szerető vallásos ember nyilatkozott meg, aki nem erkölcsösségből cselekszik, hanem azért, mert jelen van Isten ne. Ő maga annyira telve volt a világosság lelkével, hogy el-
ujjongott. És amikor arra került sor, hogy választania kellett
ságról való lemondás, vagy a halál között, ő minden habozás-
utóbbi választotta.

Ha csupán elméleti tudós, igazság-kereső humanista filozófus
volna, bizonyára visszavonul, hogy tudományának élhessen, hanem
is szolgáltató példát az ő százada. Ő azonban hitvalló ember volt.
proféták rendíthetetlen bátorságát és az igazság melletti hűségét teste-
sítette még korábban, amelyet még inkább kiteljesített a világosságban élő
ember Isten iránti mély hitével és az embert átölelő szeretetével. Érezte
és tudatosan vallotta, hogy nincs, nem lehet más útja az ő életének,
mint a megismert igazság mellett megmaradni és azért, ha kell, az életet
is feláldozni. „Aki elveszti az ő életét . . . megtalálja azt.“

„A modern ember útjában ott áll Jézus, akinek örömmüzenetéből egy-
szerű, tiszta világképe és forró istenszeretete sugárzik; és ott áll az ő hű-
ség, egyszerű követője, Dávid Ferenc, aki felújította és összekapcsolta
ezt az evangéliumi egyszerűséget és hitmelegséget a jövő vallásos embere
számára.“

„Akiket Isten lelke megvilágosított, nem szabad hallgatniok, sem az
igazságot el nem rejthetik“ — hirdette ő. Valóban a világosság gyermeke
volt. Hadd sugározza az ő fényét, igazságának világosságát az emlékezés
a mi életünkre is, hogy lehessünk az ő ügyének lélekben és igazságban
kiteljesedett követői, megőrzői és továbbadói. Ámen.*

Dr. SZABÓ ÁRPÁD

HŪSÉGGEL ÉLNI

Jel 2,10b

Valahányszor egy kimagasló évfordulót ünnepelünk, önkéntelenül is
a történet mélyebb, jelképebb tanulságaira kell gondolnunk. Arra,
hogy a legünnepebb évfordulónak is akkor van értelme, ha a hétköznapok
sorába illeszkedik, ha szellemi-lelki értékeink teljesebb birtokbavételét
és érvényesülését segíti elő. Ha nem egyszeri, szép, kivételes alkalom a
meghatott tisztelgésre, és lelkes ünneplésre, hanem hatékony mozzanata
önismeretünk, szellemi arcunk kifejezésének. Ha nem múltba-nézés, a
történelmi messzeség elidealizálásának sokszor kísértő szándékával, ha-
nem számbavétele annak, ami örökkévaló a tovatűnő időben. Ha az ün-
nep elmúlásával sem feledkezünk meg arról a szellemi örökségről és az
abból fakadó jelentéssel formáló elkötelezésről és jövőt sejtető ígéretről,
amelynek megtartóan és továbbélhetően minden nemzedék számára va-
lósággyá kell válnia.

Dávid Ferencre is akkor emlékezünk értelmesen és termékenyítően
halálának négyszázéves évfordulóján, ha az ünnep előbbé, hatékonyabbá
erősíti hatalmas életművének mai sugárzását. Ha ez az emlékező, hálás

* A beszéd Dr. Iván László: *Dávid Ferenc lelkiarca a szellemtudományok tükrében* c. tanulmánya felhasználásával készült.

. nemzedék őszintén keresi azt a szellemet, amely a 16. század második felében megtermékenyítette ezt a földet; s lett az egyisten-eszme gondolata sokak számára „lélek és élet“. Ha a dávidferenci génius, a lélek szabad szárnyalásának és az örök reformáció gondolatának eszménye bennünk is azzal a lelkülettel párosul, amely a mindhalálíg tartó hűség jegyében tud bizonyoságot tenni és áldozatot vállalni a megismert igazság, kora eszményei mellett.

Mindezt pedig tegyük a felolvasott ősi intés-buzdítás jegyében: „Légy hű mindhalálíg...“ Vegyük kezünkbe és úgy tartsuk magasra, mint örökségül kapott drága kincset, amelynek alapszínét nem a „mindhalálíg“ tragédiát sejtető komorsága adja, hanem az egész életen át felmutatott hűség nemes veretű ragyogása. Azé a hűség, amely mindig az életre néz, mert neki szolgál, róla akar bizonyoságot tenni, vallani eszményeit és vállalni kötelességeit.

De miért éppen Dávid Ferenc halálának évfordulóján akarunk mi a hűség jegyében emlékezni, örökségét ismételten felmérni s a jelen unitarizmus lelki arcának meghatározó jegyeit újrafogalmazni — hiszen ha valakitől nem, úgy tőle éppen az állhatatosságot nem lehet számon kérni, mondhatná valaki. Az, aki felületesen szemléli a róla kialakított, sokszor elítéletekkel árnyékolt képet, joggal tehet fel hasonló kérdéseket. Hosszú időn át azt állították róla, hogy teológiai fejlődése rendjén átrohant a felekezeteken, s számára nem a találás volt a fontos, hanem lelke örök nyugtalanságának kielégítése: a keresés.

A felszín alatt azonban változik a kép. Az igazság keresésében és megtalálásában céltudatosan és következetesen haladó hívő ember alakja magasodik fel előttünk kora változásokkal terhes háttéréből, aki miután rátalált élete értelmét jelentő hitélményére, azt nemcsak hirdette, vitázott róla, könyvek sorát írta, hanem mindenekeelőtt megélte, vallásának és erkölcsi tartásának alapjává tette. Amikor arra akarták kényszeríteni, hogy hitét vonja vissza, tagadja meg, anélkül hogy nagy szavakat mondott volna a halálíg tartó hűségről, odaadta a legdrágábbat, az életet. Jézushoz hasonlóan ezért lett ő, anélkül, hogy erre tudatosan készült volna, az eszméiért mindent vállaló, rendületlen hűséggel szilárdan megálló ember példaképe, eszménye. És minden látszat ellenére, ezért emlékezünk ma rá a hűség jegyében. Számunkra az ő hűsége tőle nyert szent örökség, amelyet az előttünk járók hosszú sora áldozatos életével példázott és bizonyított; elkötelezés és hivatás, amelynek a jelen életében, egyéni és közösségi hit- és életfelfogásunkban kell meghatározó és formáló erővé válnia, hogy aztán mint jövődönk biztos ígéretét adhassuk tovább gyermekeinknek. Így lesz a mai ünnep nemcsak kegyeletteljes évforduló, hanem kiemelkedő határkő az élet múlt s mégis végtelen folyamában, ahol találkozik a múlt mint drága örökség, a jelen mint szent elkötelezés és életparancs, s a jövődönk mint ígéret és reménység.

Dávid Ferenc örökségéből a legértékesebb drágakő, melynek fénye beragyogta négyszázéves múltunkat, a mi egy-Isten hitünk, ahogyan ő hirdette: „Nekünk egy Istenünk van, az Atya, akitől van a mindenség, mi is őbenne.“ E hit sziklaszilárd fundamentuma Jézus tanítása, az evangélium s az ő hite, a gondviselő Atya iránti gyermeki bizalma mutatott irányt, adott példát annak megélésére. E hitben éltek, imádkoztak, vállaltak szenvedést és áldozatot őseink. E hitben épültek templomaink, amelyeknek nemcsak homlokzatára írták fel az építők: „Az egy Isten tisz-

teletére“, de bevésték mélyen, kitörülhetetlenül szívükbe is, s ma itt él, itt ég bennünk. Ez a hit áll unitárius kereszténységünk középpontjában ma is, nemcsak mint történelmi örökség, hanem mint Isten valóságának és szeretetének személyes hit- és élettapasztalata. Ez szellemi arcunk legmeghatározóbb vonása, melyet tisztán megőrizni, hozzá hű maradni és a jövődónek átadni legszentebb feladatunk.

Dávid Ferencet Jézus vezette el Istenhez: „A mi Urunk Jézus Krisztustól készített alapon állunk. Ezen akarunk állhatatosan megmaradni az ő segítségével.“ Az evangéliumokból az ember-Jézus magasodott az imádat fölé: „Nagyobb ismeret kell ahhoz, hogy Krisztust szeressük, minthogy higgyünk benne.“ Ő eljutott erre az ismeretre, és hívta, bátorította követőit is: „Nézd és szeresd őt, aki ilyennek mutatta magát, hogy szeretheted mint atyádfiát, mint szószólódat Isten előtt.“ Bár sokszor kényszerített kompromisszumra a történelem szigora, ez a kép sohasem halványodott el az unitárius ember hitében és szívében. Erejéhez és adottságaihoz mérten mindig arra törekedett és törekszik, hogy szeresse és kövesse őt, a követésre méltó Názáreti Mestert, akit követni lehet, mert „út, igazság és élet“ volt és marad számunkra.

A mai unitarizmus is a jézusi utat választja hivatása megélésében. Húségesek maradunk Dávid Ferenc örökségéhez, anélkül azonban, hogy azt egyetlennek és kizárólagosnak jelentenők ki. Hitünk szerint Isten kijelentése állandó és fejlődő módon mutatkozik meg a világ és az ember életében. Minden kornak megvan a maga sajátos útja, ahogyan ezt a kijelentést felfogja és értelmezi. Számunkra a jézusi út azt jelenti, hogy a jelen feladatai megoldásában nem a betű rabjaiként, hanem a szellem gyermekeiként az ő életpéldáját követjük.

„A hit Isten ajándéka“ — vallotta Dávid Ferenc. Engedni kell, hogy szabadon szárnyaljon a lélek, s kényszerrel alkalmazni vele szemben nem szabad. „Akiket Isten lelke megvilágosított, nem szabad hallgatniok, sem az igazságot el nem rejthetik.“ Isten bennünk munkálkodó lelke bátorít, sőt kényszerít a bizonyosságtevésre, vallani és vállalni a szép, jó és igaz önmegvalósításunkat érlelő eszményeit. Ő maga is ezt az utat járta: „Amint kezdettől fogva az igazság szeretője voltam, úgy ezután is az akarok lenni és tehetségem szerint követni Isten tiszta igéjét. Ha pedig valamiben tévedtem volna, akik Isten igéjéből igazabbat mutatnak, megköszönöm és követni őket nem szégyenlem.“ Aki így gondolkozik és érez, az tudja azt is, hogy a lelkiismeretszabadság és türelem az egyetlen lehetséges életvitel emberségünk kiteljesítésében, hitünk megélésében.

Dávid Ferenc maga a türelmetlenség áldozata lett, de műve, az 1568-as tordai országgyűlés határozata túlnőtt időn és embereken, s korunkban szökkent szárba és érett gazdag aratásra az ő vetése. Egyházunk bölcsőjét ez a szellem ringatta, és önelégültség nélkül, felemelt fejjel, tiszta lelkiismerettel mondhatjuk, hogy ez határozta meg magatartásunk-cselekvésünk irányát a négyszáz év alatt. Ma hűségünket azzal bizonyítjuk, hogy nemcsak ápoljuk ezt az örökséget, hanem a szabadságban újjászületett ember felelősségével, egyéni és közösségi életünkben a kettős jézusi szeretet-parancsolat jegyében testvéri szeretetben élünk minden embertársunkkal; tiszteljük egymás hitét és meggyőződését, s együtt akarunk munkálkodni a jelen feladatainak s a jövő terveinek megvalósításában.

Dávid Ferenc örökségül hagyta reánk az állandó fejlődés-megújulás, a „semper reformandi“ gondolatát is. A vallás belső természetéhez tartozik, hogy a hit kérdéseit mindig összhangba kívánja hozni a korszellemmel. Ő is a hit mellett kora eszmeáramlata, a humanizmus szellemét fogadta el irányítójának gondolkozásában, mert megérezte, hogy a fejlődés mindig az itt és most sürgető törvényének engedelmeskedik. Az örökkévaló igazságokat a maga világképébe helyezte el, és kora szellemi eszköztárából vett fogalmakkal fejezte ki. Ezzel is példát mutatott nekünk. S valóban egyházunk és hitfelfogásunk történetében a felsorolt vonások mellett: egyistenhit, az ember-Jézus követése, lelkiismeretszabadság és türelem, ez az egyik legjellemzőbbje szellemi arculatunknak.

Ez az örökség számunkra ma elkötelezés, amely sürgeti önmagunk szüntelen vizsgálatát, hogy az itt és most életparancsa mennyire érvényesül és valósul meg a jelen unitarizmusában. A tudományos és technikai forradalom korában a ma embere gondolkodása szintjén kell keresnünk hitünk alapján a válaszokat azokra az élet-kérdésekre, amelyek ma megoldást és kielégítést sürgetnek. Az örök reformáció nem gyengeséget, állhatatlanságot jelent, hanem azt az erőforrást adja, amelyből nemcsak megújulni lehet, hanem szüntelenül erősödni és gazdagodni egyéni és közösségi vonatkozásban egyaránt.

Dávid Ferenc itt élt, küzdött és halt meg ezen a földön s e nép között. „Itt hazánkban, bérc ölében vert gyökeret hitünk.“ Az ő életpéldája és szelleme négyszáz év távolából ma minket szólít. Szeressük és ápoljuk hitünket, legyünk hűségesek önmagunkhoz gondolkodásban, Isten iránti szeretetünkben és istenfiúságunk megélésében. Építsük, gyarapítsuk egyházunkat, ragaszkodjunk hozzá őseink hitével és áldozatos szeretetével. Erre kötelez a múlt öröksége, a jelen hivatásteljesítése és biztat a jövő ígérete. És szeressük ezt a földet és népet, amelynek gyermekei vagyunk, álljunk mellette új korszakot, szép, napsugaras holnapot építő munkájában, imádkozzunk és dolgozzunk vele együtt.

„Légy hű mindhalálig.“ Kísérjen ez ősi intés-buzdítás a holnapok útján. Dávid Ferenc hűségben gyökerező életpéldája buzdítson s a mi egy Istenünk gondviselése és áldása kísérjen életutunkon mindörökké. Amen.*

KÖKÖSI KÁLMÁN

„EZT CSELEKEDJÉTEK AZ ÉN EMLÉKEZETEMRE“

1Kor 4,16

Az úrvacsorai szertartás célja az, hogy Jézus halálára emlékeztessen és példája követésére buzdítson.

E rendkívüli ünnep alkalmával ez a szertartás jelentőségében kibővül. Nemcsak Jézus, hanem Dávid Ferenc halálára emlékezünk.

Jézus óriás volt. Ő adta követőinek a három legnagyobb eszményt: a szerető és megbocsátó Atyát, az istenfiúság lehetőségét és Istenországát ígéretét.

* Elhangzott Dávid Ferenc halála 400. évfordulója alkalmából aug. 12-én, a Kolozsvár-Napocán tartott zsinati istentiszteleten.